

laatste fouten

es: Maar, zoo.
en. Lees: on-

Wat.
loodstraf (dat
n vleeschstraf
straf (dat be-
le vaak wordt
K. S.

AL LEVEN

vil met u cor-
ORSTEL", en
daan krijgen.
HANDELD?"
vraag: „nee,
geval", en de
naar niet ver-
corres-
et de tweede,
raat" houden
antwoord
en correspon-
„respondeer-
ntiaal Comité
it woord
om draaide.
dertien" geen
eigenlijk wil-
gezegd: be-
in wilt
les zeg-
k, wat we
al even steriel
kele vraag in
eggen: goeden
de correspon-
den Ridderbos
den toen „de
rel eens afge-
ant men wist
dies af, waar-
ch wilde door-
putaten ook
broken"?
kerkelijk
aan wij „door-
niet gezegd:
se: nu gaan
als het
ken"? Ant-
en die in den
gezet hebben
die er waren)
de „massieve"

constateert,
eenteraadsver-
f van wat het
den", maar
sterheden. De
kerkelijke
lg van het feit,
Comité precies
in „de kerk".
delijk en hard-
lfs de GEVOL-
feit, dat WIJ-
erheid met
n scholden
eidsceen-
legenen die we
ionairen willen
ilageduisternis

ijke reden"

een vraag.
zoo'n misbaar
ductie, op po-
vijf jaar
reide en Nauta-
wer in het ge-
n waarom niet
erderheid die-
ste niet waard.
schelen, wat ze
gemodder van
i of ander „op-
Ik verzeker u:
en opgelost in
erover gezeurd
u niet, de ar-
s interesseeren
l, voor — een
kreeg, en toen
wamen los van

oerstellingen en
lot schelen. En

als wij waren geweest als Geelkerken, dien ze ook
achorsten, maar die na een poosje zei: blijf maar
antirevolutionair stemmen, wel, dan waart ge allang
gerust geweest. Een kerkruisje kan u hoogstens
wat hinderen vanwege de gevolgen.

Maar ge hebt nooit begrepen, dat wij geen Geel-
kerken zijn. Zeker, Geelkerken heeft gezegd: blijf
nog maar A.R. stemmen. Wilt ge eens verklappen,
hoeveel procent van die Geelkerkgroep v a n d a g
n o g A. R. s t e m t? Naar uw schatting? Ik denk:
een heel klein beetje.

Maar ons kerkvolk is van ander hout gesneden.
Onze groep heeft al sinds jaren geroepen om ernst te
maken met Schrift en confessie. En gewaarschuwd
tegen wat zoowel de kerkelijke als de politieke sa-
menleving ontbinden zou. Maar we waren daarom
niet welgevallig aan uwen dr. H. H. Kuiper. Die de
regering inzake de lintjes adviseerde, naar hij zelf
eens eruit flapte op een synode, ik was er bij; die
deputaat was voor correspondentie met de overheid;
die de glorie had van de herinnering aan Váder Kuy-
per; die zelf hem op de meeste punten loofte, maar
juist daarom te lijf ging wie het op die punten niet
deden, en op andere punten wel; en die, aan het schei-
den zoo ongeveer toe, Berkouwer bij een complimen-
teuze visite toeknikte, dat het best ging op de sy-
node, toen ze aan het uitwerpen toe was, en die, toen
de slachting geschied was, uitriep, dat hij — met een
ander — het toch maar gewonnen had.

Gij nu hebt staan kijken bij zijn graf — naar een
oud verleden.

Maar ge hadt tijd noch lust gehad om te leeren weten,
hoe naar de meening der door dr. H. H. Kuiper be-
vochten groep dat verleden veilig kon worden inge-
dragen naar het heden en de toekomst. Ge waart net
als de meerderheid van de huidige Friezen: een tikje
verzekerd van uw eigen deugden, „enthousiast" op mee-
tings en zoo, vanwege de heilige vaan en zoo. Maar
tegelijktijd waart gij onder allerlei academischen
invloed „breed ontwikkeld". Zóó „breed", dat onder-
de-hand met allerlei „heidene" contacten geopend
werden, de V.U. op essentiële punten overstag ging
naar „medezeggenschap" en „barthianisme-langs-het-
kantje"; politiek op Kuiper's naam nog trotsch, maar
niet in staat te begrijpen, dat WIJ en niet de Bavinck-
geest, nog stonden voor wat een erfenis van Kuiper,
zoover ze essentieel was, heeten mocht. De jonge
Kuiper — dr. H. H. — die zijn eigen vader in de
laatste jaren heeft verloochend (maar dat zei hij
niet), heeft u gezegd: die lui daarginds, die raken
Kuiper aan. En toen heeft de glorie van „ons" V. U.
(die 'n mythe is, want er zijn daar knappe koppen, maar
ook andere), en toen heeft de glorie van „ons" ver-
leden (die een mythe is, want de boel ging ziender-
oogen achteruit), en toen heeft de glorie van „onzo"
synode (die een mythe is, want het ging daar schots
en scheef, en geen enkele zaak werd serieus aange-
pakt), u zonder meer doen zeggen: het zal daar in
dien hoek wel mis zijn, laat die lui maar gaan, ze zijn
wat „eigenaardig".

En nu kunt ge niet meer. Gij hebt
eerst besloten: de V.U.-groep niet afvallen. En nu
besloot gij: ons zelf niet afvallen. Maar wij profeteeren
u: het gaat holderdebolder achteruit. Ge theoretiseert
met de roode arbeiders over „medezeggenschap" en al
die fraaligheden meer, maar op het terrein waar ge
medezeggenschap hebt, daar durft ge geen woordje
kijken, om de Ridderbossen en de Dijken eens den
mantel uit te vegen. Op het terrein van de V.U. is het
al net zoo. Als de A.R.-Partij doodgaat, dan komt het,
omdat ze geen eigen principieele leiding heeft, en
achter de V.U. aan komt hinken, die thans ook zelf
een vasten koers als principe van leiding mist; hoe-
meer docenten er komen, hoe minder vaste lijn.

Dit is geen wild scheldpartijtje, want we hebben
het op bepaalde punten in ons blad met de stukken
zien aantoonen.

En nu zijn we heelemaal niet kwaad. En heelemaal
niet gebeld, omdat ze ons hebben belasterd. We zien
alleen maar scherp: er wordt geen hand uit-
gestoken om op de principieele
zaken in te gaan. Noch om het recht te her-
stellen. Welk recht? Niet dat van onze personen,
doch dat van Christus, die van die kerkrechtelijke
WETTEN niet gediend wil wezen, noch van uw poli-
tieke verwateringsprogramma's van urgentie enz. Ge
hebt rustig bij al die schorsings-misère — die gij
zelf in meerderheid steunt en op
u neemt — toegezien, al hebben we na vier jaar u
nog een jaar lang den tijd gegeven, om over
de gevolgen na te denken. Wij hebben
het ervoor over gehad, onze eigen menschen te laten
staan met een betetend gezicht, dat we niet dádelijk
opstonden, maar eerst nog eens u de kans wilden
geven. Uw Heer Ridderbos begreep terdege, wat op
het spel stond. Hij deed niets. We hebben hem de
kans gegeven met ons in correspondentie te komen,
en dan te praten, als hij maar een paar duidelijke
woorden op papier wou zetten. Hij wou niet.
HIJ LIET UW ZAAK VERSPLINTEREN, want
hij kan alleen terug als hij boete
doet, en hij doet geen boete. We heb-
ben u een jaar lang den tijd gegeven. Gij hebt
niet gewild. Niet Ridderbos op zijn toga ge-
slagen, en niet Dijk om zijn rapportjes de ooren ge-
wasschen; ge waart als die Friezen..... koppig naar de

mythe van „ons" verleden turen, en Saguntum la-
ten vergaan. Ge laat Saguntum springen, want elk
sectortje is daar soeverein in eigen kring, en dat met
uw eigen permissie. Maar de V.U., en dus dr. Ridder-
bos, daar moet men afblijven, ook als zij samen de-
genen die de A.R. Partij trouw hebben gedient, en
haar principieel wilden en konden helpen, kerkelijk af-
slachten. K e r k e l i j k, meneer, dan ben je veilig.
Souverein in eigen kring.

Wij laten u gaan, u, die ons nu al vijf jaar lang
liet loopen. Wij staan weer aan een begin. Met lood
in de schoenen, en heelemaal niet jubelend. Maar wel
geloovig. Wij weten, dat het net als in de vrijmaking
is: de één wil dit nog eens eerst probeeren, en de ander
dát nog eens. Het eenige resultaat is, dat gij samen
naar gebruik van maakt, handig, maar niet geestelijk.
Wij zien dat rustig aan; ge hebt u wel meer vergist.
Wij drijven niet, maar we laten ons niet door u ver-
schakelen: we wouden nog altijd werken. We zullen
geen mensch dwingen, want we heeten Kuiper noch
Ridderbos. Maar we weten, dat, INDIEN WIJ
TROUW BLIJVEN aan de principieele lijn, die we nu
al jaren lang hebben getrokken, en waarvan gij dan
eerst wat naders weten wilt, als de boel knapt (hoe-
wel ook dan een duidelijk „neen" tegen bepaalde
theoremen-van-antithesedoorbraak u niet gelukken
zal, omdat ge dan tegen de V.U. moet oproeien, en
dat zult ge niet doen), we weten, dat wij in dat geval
over vijftig jaar iets zullen hebben wat er thans door
niemand verwacht wordt. We hebben de moeilijke ja-
ren na de Afscheiding hooren beschrijven; we hebben
gehoord dat „men" ook toen liep te lachen. We weten,
dat er bij ons prachtkerels zijn, die de heele schande
van de k e r k e l i j k e versplintering dóór hebben,
en die op politiek gebied het NOG eens een keer-
tje zoo en zoo willen probeeren. We blijven van

Uit den Patriottentijd

Barend de Graaff: „Een erfenis in de
Pruikentijd. — Bosch en Keuning N.V.,
Baarn.

Er zijn blijkbaar twee periodes uit de Vaderlandsche
geschiedenis, die een groote aantrekkingskracht bezit-
ten voor literatoren: De tachtig-jarige oorlog en de
Patriottentijd.

Dit is heel goed verklaarbaar. Zelfs al geeft de
moderne historische roman geen geschiedverhaal meer
om de geschiedenis, maar een gewoon menschelijk ge-
beuren, geplaatst in een historisch milieu, het is toch
niet zonder beteekenis welke achtergrond aan het ver-
haal gegeven wordt. Nu zijn stellig de genoemde
periodes bij uitstek hiervoor geschikt en vanwege de
bonte verscheidenheid van gebeurtenissen en vooral
wegens de principieele motieven van de staatkundige
geschillen. Ging het in den 80-jarigen oorlog om de
godsdiensvrijheid die tot nationale onafhankelijk-
heid leidde, de Patriottentijd geeft den revolutionairen
strijd te zien om de vrijheid van den mensch, die
voerde tot nationalen ondergang.

Wil de historische roman slagen, dan kan daarin
oorzaak en gevolg van de avontuurlijke gebeurtenis-
sen niet los gemaakt worden van het gedachtenleven
der menschen uit dien tijd. Ook al wil de schrijver
een z.g. psychologischen roman schrijven, dan zal hij
den geest van den tijd niet te veel kunnen verwaar-
loopen. De menschen zijn in meerdere of mindere mate
kinderen huns tijds, zij ondergaan den invloed van de
gedachten van hun tijd, hetzij zij die beamen of er
tegen strijden. Daarom is het schrijven van historis-
che romans een moeilijke zaak, hoe aantrekkelijk
het ook mag schijnen.

De jonge auteur Barend de Graaff heeft zich zoo
goed mogelijk van zijn taak willen kwijten. Zijn ge-
geven is een eenvoudige, zij het tamelijk gecomplice-
eerde, liefdesgeschiedenis. De knappe dochter van
een prinsgezinden pachter zal met haar neef, dien ze
niet kent, moeten huwen, om de erfenis van een rijk-
geworden oom bijeen te houden. De neef blijkt een
verhouding te hebben met een verarmde Française,
het nichtje wordt verliefd op een patriottisch-gezinde
regentzoon. Ter wille van het vele geld, het
rijke leventje met zijn wereldsche geneugten en fraaie
kleeren, willen beiden hun echte liefde verloochenen,
om het geldhuwelijk aan te gaan. Van den neef is
dit aanvaardbaar, daar hij geteekend wordt als een
slappeling, zonder veel godsdienstige en politieke
overtuiging. Hij is nu eenmaal regentzoon en heeft
geld noodig om zijn positie te maken, daarna hoopt
hij in het huwelijk zijn eigen weg toch wel te kunnen
gaan.

Dat het meisje aanvankelijk ook tot zulk een im-
moreel huwelijk genegen is, kan niet gemotiveerd
worden door haar zucht naar weelde. Zij toont een
zoo stevig karakter, is zoo degelijk opgevoed en heeft
een zoo zuiver godsdienstigen inslag, ondanks een
tijdelijke inzinking, dat deze neiging haar geweld aan-
doet. Het is een zwakke plek in den roman.

De lezer gelooft dan ook geen oogenblik, dat het
huwelijk inderdaad zal worden gesloten, hoewel de
schrijver het tot een verlovings laat komen, die in de
18e eeuw van grooter beteekenis was, dan tegen-

ze houden, voorzover ze staan voor de zaak der kerk;
we weten dat niet ieder tegelijk alles ziet.

Maar we hooren weer leven. We hooren weer vra-
gen stellen naar principieelen wederkeer. Of we geen
„wilde" vragen krijgen? En geen vragenbuskwestie-
tjes, zooals er alle eeuwen door zullen worden opge-
worpen door vrouwtjes en goeie mannekes, die altijd
leeren en nooit tot kennis zullen komen? Zeker, ze-
ker; maar we willen u waarschuwen:
l a c h e r n i e t o m. Want beter een J.V.-er, die
zich aftoet over bloedwurst-ethiek, omdat hij met
Leviticus niet heelemaal klaar komt, dan die heele
schare van snappers naar de laatste snuffes, die nau-
welijks weet dat er zoo iets als Leviticus is. Dit ver-
haaltje heb ik al jaren geleden opgehangen; het is
geen ressentiments-zurigheidje. Maar sedert ik het
den eersten keer vertelde, van die bloedwurst en zoo,
is het aantal van die lui die Leviticus en de J.V. niet
meer kennen, onrustbarend gestegen.

Er is nieuw leven. Het is nog veelszins ongebundeld.
Maar het broeit, het groeit; en nu we u den tijd ge-
laten hebben, ook om Ridderbos e.a. nog eens aan de
jas te trekken, en nu het enige wat ge hebt kunnen
priesteeren is geweest ons op Volten en Toornvliet
te tracteeren met een infiltratiepoging,
terwijl geen mensch van u of van uw vrienden ons op
één serieuze vraag wilde antwoorden, nu zeggen we
met prof. Holwerda van gisteravond: Achab zei
„broeder" tegen Josafat, maar hij zei óók „broeder"
tegen Benhadad; en zóó is het nu bij u. Gij roept, net
als Ridderbos: ach, mijn broeder. Maar intusschen
doet gij, als wie zweert, dat Ridderbos 't wel weten
zal, en dat het in elk geval netjes staat zondag tot
den Heere te zeggen: het zijn toch maar openbare
grove zondaren, en mufters. Nu laat dat dan zoo: wij
gaan verder en blijven bang voor die Benhadads, en
voor een broedernaam, dien we met hen samen mo-
gen deelen, als gij ons aanspreekt.

K. S.

LITERATUUR EN KUNST

woordig het geval blijkt. Eigenlijk was de bloedige
strijd tusschen patriotten en prinsgezinden, waarbij de
echte minnaar doodelijk gewond wordt, niet noodig
geweest, om het meisje tot bezinning te brengen. Het
is evenwel het boeiendste stuk uit het boek, waarin
de bekende Kaat Mossel met haar rauwe Oranje-klan-
ten een interessante rol speelt. De schrijver vergt veel
van de lezers, door het meisje nu een paar jaar van
het tooneel te verwijderen, in welken tijd zij rijpt tot
christelijke huisvrouw.

Een laatste heftige scène is nog noodzakelijk, om
het prinsgezinde meisje niet den regentzoon te laten
trouwen. Het is de gevangenneming van den patriot
na de inmenging van Pruisen. Weer laat de schrijver
haar flinke daad, de bevrijding van haar minnaar uit
de gevangenis, gepaard gaan met een kleine inzink-
king. Het loon, dat zij haar helper geeft, waaraan
deze de gedachte kan verbinden van mogelijken om-
gang met haar, ook in haar huwelijk, past niet meer
bij haar gewijzigde houding. De schrijver bereikt er
echter een gelukkig slot mee: allen worden, ook finan-
cieel, volkomen bevredigd, al wordt ook door het dub-
bele huwelijk de erfenis toch verdeeld.

De schrijver heeft van zijn gegeven een fleurig,
soms heel boeiend verhaal gemaakt, vol afwisseling
en aardige intriges, hoewel het niet diep gaat.

De hoofdpersonen zijn aan het slot niet veel anders
dan bij het begin. Zij leven te weinig als echte men-
schen. Zij worden te veel geleefd. De schrijver laat
het verhaal zich niet rustig ontwikkelen, maar grijpt
zelf te vaak in. Mededeelingen als: „Hiermede is het
voornaamste van het verjaarsfeest verteld....." geven
een goeden kijk op zijn werkmethode.

Hiermede hangt samen mijn grootste bezwaar, dat
het milieu niet harmonisch verwerkt is met het ver-
haal. Om de verschillende opvattingen te laten uit-
komen, laat hij typen optreden als dragers van gods-
dienstige of politieke inzichten. Het verval der kerk
wordt terloops opgemerkt, meer aandacht wordt ge-
schonken aan de gezelschappen, door het optreden
van een zeer „vrome" tante, de stereotype verzuurde,
ongetrouwde juffrouw, die haar venijn loost in har-
telooze kritiek op alle gezonde leer. Hoe het nichtje,
dat een tijdlang onder tante's invloed staat, ten slotte
zich verhoudt tot het ware geloof, blijft wat vaag.
Haar geloof lijkt mij overeen te komen met de poli-
tieke opvatting van den jongen patriottischen regen-
tenszoon Jan Stolk, haar minnaar.

Deze staat duidelijk in tusschen de beide uitersten:
zijn vader, de oude Stolk, prinsenhater omdat zijn
partij van 't kussen is verdreven, en daarom patriot.
Niet uit liefde voor het volk, noch om de ideeën der
Fransche revolutie, doch eenvoudig uit zucht naar
macht.

Daartegenover staan de nieuwe regenten, pas op
't kussen gebracht en daarom prinsgezind. Zij steunen
het volk, dat door alles heen Oranjegezind is, niet uit
liefde tot hen, want in hun hart verachten zij het
plebs, maar uit zucht naar behoud van macht.

Daartusschen staat de jonge Stolk: student, offi-
cier der burgerwacht, aanhanger van Capelle tot den
Poll, de idealist, die godsdienst en revolutieer
trachtte te vereenigen. Dat doet ook Jan Stolk, die,
als hij ten slotte het nichtje trouwt, dominee is.